

Magyarország Nagykövete

A magyar-német diplomáciai kapcsolatok felvételének 50. évfordulója
Dr. Györkös Péter, Magyarország berlini nagykövetének beszéde
Andrássy Egyetem, Budapest
2023. december 4.

Köszönöm a meghívást! Még inkább magát a kezdeményezést! 50 év nem csekélység. Főleg, ha azt veszem, hogy 1973-ban ugyan még alsó tagozatos voltam, de aztán eddigi pályafutásom 35 évéből éppen annak felét direktben a kétoldalú kapcsolatrendszerben, másik felét az európai uniós világban tudtam le. Megalapozottan állíthatom, a magyar-német kapcsolatok nem értelmezhetők az európai kontextus nélkül. Ez így ki is ad 35-öt az 50 évből.

Még egy bevezető, félig személyes megjegyzés. A magyar-német kapcsolatokról értekezni nem igazán lehet anélkül, hogy ne sűroljuk a két ország belpolitikai világának burkolatát, sőt annál mélyebbre is jussunk. Magam a „régikola” képviselője vagyok. Alapfelfogásom a 61-es Bécsi Konvenció 3. cikkén alapszik. Ahogy Wolfgang Ischinger „*bon mots*”-ja, amit egy berlini kollégám kirohanására reagálva mondott: „*Hosszú diplomáciai karrierem után azt tanácsolom, magyarázd el országod politikáját, lobbizzál a fogadó országban, de soha ne mond meg a fogadó országnak, hogy mit tegyen, ha nem akarsz bajba keveredni.*” (Talán a budapesti DT-ben is lehetne köröztetni e gondolatot.)

A mostani beszédemhez három témát jelöltetek meg. A magyar-német kapcsolatok múltját, jelenét és jövőjét. Az elsőről és a harmadikról kockázatmentesen tudok beszélni. A második már ingoványosabb, de izgalmas, inspiráló. A jelen értelmezése elválaszthatatlan a közös múlttól, egyben e nélkül könnyen félrefordíthatjuk a kormányt, amikor a jövő tengerére merészkedünk.

Lássuk a múltat. Több mint 1000 év. Különleges kapcsolat nehéz fejezetekkel, de összességében egy romantikus regény. A kezdet nem volt romantikus. A magyarok nyilaitól rettegtek Meißentől Padernbornon át Brémáig. A kalandozó magyarok nem csekély mértékben felgyorsították a Német-Római Birodalom önszerveződésének folyamatát, ami aztán 955-ben Lechfelden a magyar sereg vereségével végződött. 1000 évvel később egy volt budapesti brit nagykövet megírta rólunk a „*The will to survive*” c. könyvét. Lechfeld után adta a magyar nép és annak vezetője az első magyarázatot annak, hogy ez mit is jelent. Géza fejedelem a magdeburgi „egyetemistát”, Vojtechet, a későbbi Adalbertet hívta meg fia tanárának. Ez a fiú aztán koronát Rómából, feleséget Bajorországból hozott. Már akkor folyt globális küzdelem nálunk és értünk, és a magyarok nem Bizánc jelét választották.

Miután a magyar-német viszonyt alapvetően európai kontextusban lehet és kell értelmezni, tegyük egy képzeletbeli utazást Budapestről Brüsszelbe. Az első határ, amit átlépünk, nem a német. Pedig annyian érezték úgy, mintha szomszédok lennénk. De Magyarország nem tartozott sem a *Germanica Slavica*-hoz, sem a *Germanica Romana*-hoz. Tárt karokkal fogadta a nyugati-keresztény orientációhoz nyújtott támogatást, de ellenállt a germanizációnak. Tárt karokkal fogadta a török pusztítás után betelepülő németeket, de ellenállt a bécsi udvar germanizációs törekvéseinek. A Balaton-felvidéken van egy kedves kis falu, Barnag. Édesanyán születési anyakönyvi kivonatában Németbarnag szerepel, amellet volt Magyarbarnag – az egymás mellett élés szép példája.

Az A3 autópályán, Passaunál lépünk be Németországba, ahol Boldog Gizella hamvai nyugszanak a Niedernburg Kolostorban. 700 km megtétele után Aachennél, az A4 autópályán lépünk ki, ott, ahol a

Magyarország Nagykövete

Karoling Európa szimbóluma áll. Az Aacheni Dómnak a XIV. sz. óta van egy magyar kápolnája. Előtte áll Varga Imre István-szobra. Nem messze onnan, a nagy kancellár legendás rhöndorfi rózsakertjében pedig a magyar művész másik alkotása, Adenauer és de Gaulle szobra.

Ha pedig Passau és Aachen között itt-ott lekanyarodunk, akkor megtekinthetjük az ajtósiak nürnbergi házát, a Bambergi Dóm István-szobrát, a Wartburg várában, a marburgi Erzsébet-templomban, vagy a városházán található nagyszámú magyar címert.

De nem csak a „katolikus kapcsolat” volt igen erős. Wittembergben sok száz magyar fiatal volt Luther és Melancton tanítványa, vitte magával a háromba szakított hazájába az *album amicorum*-ot. 500 évvel később a Luther kiállítás legjelentősebb kiállítási tárgya az utolsó vitrinben Luther kézzel írott testamentuma volt, a Magyar Evangélikus Egyház ajándéka. A jubileumi év nyitányán a külföldi vendégek részéről az ünnepi beszédet Magyarország köztársasági elnöke tartotta, aztán egy évvel később a Luther-kiállítás utolsó látogatója Magyarország miniszterelnöke és a fél magyar kormány volt, akik aznap este a *Luther-Stube*-ban zsoltárokat is énekeltek.

És e közlekedési tengelyek mentén akkor még említsük meg Weimart és Liszt Ferencet, vagy Beethovent Bonnal, Martonvásárral és a Karmelita Kolostorral.

Aztán 1989-ben európai, sőt világtörténelmet is írtunk közösen. Helmut Kohl szavaival Magyarország ütötte ki az első téglát a Berlini Falból, és a Brandenburgi Kapu alatt a talaj magyar is. Ronald Reagan 1987. júniusi felszólításának a magyarok tettek eleget. Ehhez szükség volt Michael Gorbacsovra is, akinek a temetésén aztán egyedüli nyugati vezetőként Magyarország miniszterelnöke vett részt. 2023. szeptember 11-én a magyar-német *nine-eleven*-ről már senki nem tett említést. (Pár éve, a berlini légihid 70. évfordulóján a *Roseinenbomberek* utolsó élő tagjai sem kaptak leszállási engedélyt Tempelhofon.) Aztán úgy alakult, hogy november 28-án Bonnban vettem részt egy Európa-konferencián, adtam interjút a regionális rádiónak és újságnak. Bonni vendéglátóim meglepődtek, amikor visszaemlékeztem arra, hogy 1989-ben ezen a napon, a Bundestag előtti beszédében mutatta be Helmut Kohl a világtörténelmet (át)író 10 pontos tervét. Ez aztán végképp a „bismarcki kabát” pillanata volt, amikor a világtörténelmen átsuhanó Isten léptét meghallva a kabát egy csücskét a német szövetségi kancellár el akarta és el tudta kapni.

Itt érdemes egy pillanatra elidőzni. Ebben a 10 pontban benne van a magyar-német kapcsolatok lényege. A terv 5. pontja megrázta a világot, mert Kohl kancellár szuverén módon, saját döntés alapján konföderatív struktúrák létrehozását javasolta, a föderáció létrehozásának céljából. Mindenki háborgott. A szomszédok, Moszkva, a nyugati hatalmak, és az aznapi Bundestag vitában a legtöbb frakció. Szinte mindenki – Magyarország nem. Mert mi nem féltünk az egyesült Németországtól. (Akkor sem, ma sem.) Ugyanis a 10. pont világossá tette a célt, a német és európai egység elérését a szabadság jegyében. Márpedig egységes és szabad Németország nélkül nem volt esély a magyar szuverenitás visszaszerzésére. *Noch dazu*: Kohl kancellár mindig hálás maradt azért, mert a magyarok ütötték ki az első téglát a Falból. Mi viszont hálásak maradunk neki, hiszen számára a német egyesítés nem végcél volt, hanem az első lépés Európa újraegyesítése érdekében. Ez a 10 pontos terv 7. pontja.

Tehát akkor a jelenről. Van az az anekdota, mikor a távolba szakadt fiú hosszú idő után meglátogatja idősödő szüleit. „*Hogy van, édesapám? Jól, fiam. És bővebben, édesapám? Nem jól, fiam.*” Szerintem

Magyarország Nagykövete

a kettő között vagyunk. Az eufória a múlté. A politikai, ideológiai természetű viták főleg a korona okozta bezárkózás időszakában az emberek közötti térben is beindították az elidegenedési spirált.

Kezdődött talán a sajtószabadsággal. Az év legalább 350 napján reggel 5 és 9 között átrágom magam a német és a magyar sajtó elég széles palettáján. Higgyék el, nincs ok arra, hogy emiatt romoljon a német-magyar viszony. Pedig romlik, mert pl. aznap, amikor az izraeli válogatott a zsidó közösség számára legbiztonságosabb Magyarországon játszik „hazai” mérkőzést, a lelátón egymás mellett áll Izrael budapesti nagykövete és Magyarország miniszterelnöke, ismét előveszik az antiszemitizmus vádat. Aztán beindult a demokrácia vita. Időközben kiderült, hogy a magyar demokráciának több élete van, mint a macskának, mert az elmúlt években kilencnél többször temették el. Következett a vita olyan kérdésekről, fogalmakról, ahol még a pontos definíció sem ismert (liberális – illiberális, populizmus, jogállamiság), de a vitából történő kiszorításhoz, a „jó versus rossz” megbélyegzéshez jól használhatók. Vagy ott van a „jobboldal”, a „Rechts”, ami több helyen szitokszó, miközben egy fecske, egy repülő sem tud repülni, ha nincs meg a bal szárnya mellett a jobb. Majd jött 2015, a migrációs válság. Nyolc évvel később, amikor a valóság Nigertől a finn-orosz határig, a *Sonnenallee*-től Crépolig tudatosul többekben a Lajtán túl, még mindig köztünk húzódnak a legmélyebb politikai választóvonalak.

A koronával ütött be az igazi baj. Leállt a turizmus. Nem találkozhattak a barátok, a partneriskolák, a testvérvárosok. Az emberek közti kapcsolatok helyét eluralta a mediális tér. A valós információk hiánya a tények iránti érdeklődés hiányához vezetett. Nem kell velünk egyetérteni. De egyre többek Mark Twain szavaira sem figyeltek oda: „a tényeket meg kell ismerni, mielőtt kiforgatjuk őket”.

Ha belépünk a dortmundi német Focimúzeumba, az első nagy kiállítási panel az 54-es VB döntője. A németeknek a berni csoda. A magyaroknak nemzeti tragédia. Mégis, később, ha a magyar csapat nem játszott, a magyarok százezrei a *Nationalelf*-nek szurkoltak. Magam is, már 1974-től - egészen 2021. június 23-ig. De amikor Luca, az LGBT aktivista a magyar himnusz alatt futott körbe egy szivárvány zászlóval az Allianz Arénában, akkor ez is megfordult. Van némi sorsszerűség abban, hogy a 2024-es EB-n ismét egy csoportba kerültünk, és a magyar-német mérkőzés 10 nappal az EP-választások, és 11 nappal az EU-Tanács soros magyar Elnökségének kezdete előtt kerül megrendezésre. Ez (is) több, mint foci.

Korábban gyakori mondás volt mifelénk, ami máshol Európában nem, hogy „mi, magyarok nem csak tiszteltjük, de kedveljük is a németeket”. Manapság csökken az egymást „lájkolók” száma, ahogy ezt a Nézőpont Intézet és az Adenauer Alapítvány legújabb felmérése is mutatja. Ha valaki meg kívánja érteni a különleges viszony mélységét, akkor ajánlom figyelmébe Orbán Viktor beszédét 2022. március 26-án, egy héttel a választások előtt a *Rheinmetall* zalaegerszegi gyárának átadásán.

Az elidegenedési tünetek tanulságos példája, hogy sem a szövetségi, sem a bajor kormány nem mutatott érdeklődést a Gizella városában megvalósult Európai Kulturális Főváros iránt.

Mi következik ebből? Ácsoljunk egy gondolati hidat a múlt, a jelen és a jövő között. Igen, a „jó” állapotból úton vagyunk a „nem jó” felé. De csak félúton vagyunk. Mit tehetünk, hogy vissza tudjunk fordulni, hiszen az közös érdek, sőt szükségszerűség.

Magyarország Nagykövete

Először is beszéljünk egymással. Nagyon leszűkült a dialógus, aki pedig belevág, tart attól, hogy emiatt megtámadják. Pedig a találkozás, a beszélgetés nélkül nincs megértés. Egy vezető külpolitikus úgy reagált egy vitánk végén, hogy más bolygón vagyunk. Az inter-galaktikus dialógusnak is vannak hagyományai. Azt írta nekem egy tiszteletre méltó személyiség a minap, hogy „szilárdan Magyarország oldalán állok, ha nem is találok mindent helyesnek.” Barátaink is arról panaszkodnak, túl sok nehezen érthető konfliktus rakódik egymásra. Nekünk látnunk kell, hogy Magyarország, a magyarok német barátainak helyzete nem egyszerű, nem könnyű. Nekünk beszélünk kell egymással, mégpedig folyamatosan. Mráz Ágoston a minap azt mondta a nyelvezetünk kapcsán, hogy „ami Magyarországon normális, az lefordítva elborzasztó”. A magyar nyelv nehézségi foka és buktatói azonban nem jelenthetnek akadályt. Hatalmas tér nyílik a tény- és érvelésalapú vitára, a gyümölcsöző konfrontációra.

A következő stáció a tolerancia ajánlat kibontása, sőt bővítése kellene, hogy legyen. Mert nem egy vitás ügyben két kellően konok fél áll szemben egymással, legyen szó migrációról, a családról, a QMV kiterjesztéséről, az integrációs modell jövőjéről. A magyar tolerancia ajánlat két témában legmagasabb szinten már többször elhangzott. A bevándorlás és a társadalompolitika azok a nagy vízváltások, ahol nincs közös európai jogalap, nincs európai hatáskör, és nagyon nem értünk egyet – legalább is politikai szinten. Nem akarjuk megmondani, hogy cselekedjenek a németek, de azt kérjük, ők se nekünk. No, ezt a toleranciát kellene tudnunk kiszélesíteni, elfogadni egymást annak, ami. (Ha már az európai jelszó is úgy szól, hogy *united in diversity*.) Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy Németország az EU legnagyobb tagállama. Azzal is, hogy a mérettől függetlenül a tagállamok egyenlők. Mi 2004-s csatlakozásunkig alkalmazkodásra voltunk berendezkedve, de manapság szerepet szánunk magunknak a közös jelen és jövő alakításában. A „*Verwestlichung*” és a „*Veröstlichung*” Németországon belül, de az EU-ban is egy elvégezetlen feladat mind a mai napig.

A tolerancia és a dialógus vezethet el a nagy kihívások kezeléséhez. A minap a *cancel culture* jegyében egy német kormánypárt törölte EP-választási programjából Adenauer idézetét, miszerint Európa egysége kevesek álmából sokak reménye, mára mindannyiunk számára szükségszerűség lett. Ki, ha nem a magyarok és a németek hivatottak arra, hogy a legnagyobb nézeteltérések közepette is arra összpontosítsanak, ami a legfőbb közös cél: az alapítóatyák ideáljai, a jólét, a biztonság és a béke fenntartása. Nincs illúzióm, ez nem azonnali lehetőség. EP-választások előtt állunk, fontos kérdésekben vannak eltérő pozícióink, miközben jelentős számú azon német politikusok száma, akik Magyarország-kritikájuk intenzitásával remélnék bebocsátást a paradicsomba, vagy legalább is a következő EP-be.

Gergő, 2001-ben az Általad kiadott „*Újrakezdések krónikája*” előszavában úgy fogalmaztál, hogy „*a mai kedvező légkörben...*”. Most ez egy kicsit másképp van. De nem panaszkodom, mert:

*Száz ezer számra vannak köztünk egymást ismerő és kedvelő polgárok.

*Ezerszámra működnek itt a német vállalatok. Idén 70 mrd € fölé megy a forgalom. 300,000 magyar termel, fejleszt német kollégáival közösen, és sokaktól hallom, ők szinte egy családot képeznek.

*Százszámra találunk élő testvérvárosi kapcsolatokat és iskolai partnerséget.

*Van egy kifejlődőben lévő, és remélhetőleg kiépülő *Jugendwerk*-ünk.

Magyarország Nagykövete

*Nálunk működik az egyetlen német nyelvű egyetem a német nyelvterületen kívül, ahogy itt lehet a Kita-tól és PhD-ig németül tanulni.

*Lassan nálunk találjuk a legnagyobb német orvosi egyetemeket.

*Az Elüldözöttek Szövetségének elnöke úgy nyilatkozott a minap, hogy „Magyarországon átölelik a német kisebbséget”.

*1989-ben Magyarország volt a legnagyobb német-német találkozási pont. Ma Magyarországon ad egymásnak randevút a német autó- és az ázsiai akkumulátor ipar. A zöld átmenet ideológiamentesen kezdetét vette.

*Ma a legmodernebb haditechnikát gyártjuk és fejlesztjük közösen.

*Megtanultuk a sváb háziasszony igazságát, hogy előbb elő kell állítani azt, amit el tudunk osztani. Nekünk feltűnt, hogy a német nyelvben a „Schuld” szó egyszerre jelent adósságot (*debt*) és bűnösséget (*guilt*). Gerhard Schrödertől azt, hogy a jólétet munkával lehet és kell megalapozni. Egon Bahrtól pedig azt, hogy a nemzetközi politikában nem demokráciáról, vagy emberi jogokról van szó, hanem államok érdekeiről.

2011-ben, az első magyar EU-Tanácsi Elnökség során a logo azt hirdette, hogy „*Strong Europe*”. Mert hogy Európa még gazdag, de gyenge. Mit látunk ma? Európa már nem is annyira gazdag, de változatlanul gyenge, már-már vegetáriánus a húsevők között.

2015 őszen címlapos, erősen perszifikált téma volt a magyar-német ellentét. Aztán 2018-ban (egy akkori újakezdés keretében) Angela Merkel és Orbán Viktor meghirdették a „pozitív agendát”. Mi erősebbé tettük Európát. Ráadásul a nagy megosztó témák terén is a tolerancia elve érvényesült. A közös sajtótájékoztatón – visszakereshető - Merkel kancellár a „*Sichtweise*”, Orbán Viktor a „*Blickwinkel*” kifejezést használta. Ezek nem egy területen ma is eltérnek, sőt jobban, mint 2018-ban. Abban az évben egy berlini intézet vezetője azt hangoztatta, „*Berlinen múlik, miként járnak el (bánnak el) Orbánnal*”. Az illető kevésbé ismeri a magyar lelkületet. A *Financial Times* sem erről híres, mégis ott jelent meg Tony Barber tollából a bölcs megállapítás: „*Csak Németországnak van ereje, stratégiai érdeke és történelmi felelősségtudata ahhoz, hogy megakadályozza a Nyugat és a Kelet eltávolodását.*”

Ha már a fociról annyi szó esett: a magyar-német újakezdés 2024-ben zászlajára tűzhetné, hogy mi külön-külön és együtt is az erős Európáért dolgozunk. Illúzióink ne legyen, az EU Szuper Liga döntőt már nem fog játszani. De ha összefogunk, ha az ellenséget nem belül keressük, akkor a Bajnokok Ligájában még tovább léphetünk.

1973-ban Magyarország a szovjet blokk országai közül a sor végére kényszerült, hiszen esetünkben volt a legkevésbé komplikált a kapcsolatok normalizálása az NSZK-val. 1989-ben elsők voltunk, amikor le kellett bontani a Berlieni Falat. 2024 platformot és alkalmat kínálhat arra, hogy a következő 50 év számunkra és Európa számára egy újabb pozitív fejezettel vegye kezdetét.